

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatio Synoptica De Iudiciis Ad Lib: II. Decretal: Gregorii IX.

**Herberstein, Ferdinand von
Tabarelli de Fatis, Donato Vincenzo**

Spirens., 1660

Titulus I. De primo modo procedendi per inquisitionem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11416

minali quoq; iudicio ordinem Juris seruari & ex differentiis inter Iudicia Civilia & criminalia allatis patere, in quibus non differant. Fine quippè differre certum est. Civilia siquidem potius privatorum utilitatem, criminalia verò publicam disciplinam respiciunt: quorum institutio quam varia sit, exsequentibus patebit.

TITVLVS I.

DE PRIMO MODO PROCEDENDI
in Iudicio criminali per inquisitionem.

CASVS.

CArolus Philippi Hispaniarum Regis Filius, Caroli V. Nepos, colaphum impegerat amitæ Reginae, quod illius favore lis contra quendam, Caroli nitentem patrocínio, data fuisset. Cúm petulantia hæc virgis coercenda videretur, feroceem puerum astu circumveniunt. Officialis ergo quidam Aulæ Regiæ, crebris suspiriis ingentem simulat dolorem, quem multis tantis tandem precib⁹ addu-

ctus

Etus Carolo revelat: Patrem injuria
 amitæ illatâ cõmotum, morti ipsum
 adjudicasse. Perturbatus eo nuncio
 Puer, intercessionem pro se fieri ro-
 gat. Simulato officio, dictus Offici-
 alis refert impetratam à se manus ja-
 cturam pro vitæ usurâ. At quomo-
 do Rex, (respondit puer) si man-
 cus? Tùm subinfert alter: quid si ro-
 garemus, manus jacturam saltem
 virgis redimendam? Approbante
 Carolo, alter Principum caterva sti-
 pat⁹, ut fidem ejus rei puero faceret,
 Regem adire se fingit; multisq; de-
 mum precibus hanc se gratiam obti-
 nuisse professus est. Sic puer metu
 mortis eam animadversionem ino-
 deratè tulit, quam alioqui morte ip-
 sa præventurus videbatur. *Hugo Plotius.*
 I. C. Quæritur an Rex, nullâ ejus fa-
 ctâ famâ præcedente potuisset in Fili-
 um specialem inquisitionem insti-
 tuere? *Resol. pete ex n: 3.*

CON-

CONCLUSIO I.

Certum est, quod inquisitio fiat in criminalibus, tam de jure Civili, quam Canonico. Ecce aliquis dicitur de familiâ occisus, v. g. jugulatus, & constat illum occisum esse, Præses Provinciæ procedit ad inquisitionem, qui assumet quæstionem à familia & illam torquebit, ut occisores resciat: Si autem veneno & sine vi aliquis dicatur occisus, licet non fiat inquisitio, per S. C. Sillanianum, fit tamen inquisitio per legislatorem. Ulpianum ff. de S. C. Sillan: L. 1. occisorum. Item fit inquisitio, quando accusatio fuit proposita, & accusator pecunia corruptus à reo abolitionem aliâs absolutionem non petierit: si hoc Judex per inquisitionem invenerit, competentem pœnam imponit, etiam accusatore dilapso. ut L. abolitio C. de abolit. Item procedit ex officio suo ad inquisitionem præses, ut quærat & inquiret latrones, malefactores ut L. congruit. ff. de officio præses: frustra ergo nonnulli insultant docentes, solo jure Canonico inquisitionem institutam & inventam esse: Licet enim forma & modus, quo in inquisitione pro-

ne procedendum est, evidentius ex iure Canonico quàm Civili habeatur, inquisitione tamen utrumq; ius authorem habet.

2. Porrò inquisitionem facere possunt quicumq; merum imperium habent: imprimis summi Domini, Summus Pontif. & Imperator; horumq; legati & delegati. Item Episcopi in suis Dioccesibus, Metropolitanani juxta textum *de excessibus Prælat: Præterea Provinciæ Præses*, & illi qui habent cognitionem causæ criminalis per *L. 1. §. quis ultro. ff. de quæst: & cap: sicut olim de offic: ord: cap. licet eod:* in quo continetur qua ratione Metropolitanani possint ad inquisitionem procedere, quando Prælatus descendit ad inquirendum, quia debet descendere cum Canonicis suis *lxxxvi dist. can: si quis verò*. Et quidem inquirendi debet statim atq; clamor ad eorum aures, qui inquirendi potestatem habent, sufficiens pervenerint: in quo cum iure determinatum nihil sit, opus est prudētis arbitrio. ut habetur *arg: L. 1. in fin: ff. de jure deliberandi*. nam quis dicet per quot vices ascendit clamor Sodomorum ad eum qui dixit, descendam & videbo utrum clamorem

rem

rem, qui pervenit ad me, opere impleverint? certè tanta esse potest aliquando subjecti impietas, ut propter unicum clamorem inquisitio concedi possit, teste Rosfredo Beneventano *part. 7. h. t. n. 1.* qui exempli loco ibidem adducit Archiepiscopum Acheruntinum & Abbatem S. Trinitatis de Verona, & Abbatem S. Salvatoris de Venetiis.

3. Cæterum regulariter specialem instituet Judex publicâ famâ, & rumore vulgi non temerario permotus *cap. qualiter 24. h. t.* ne temerè in aliquem & cum periculo alienæ æstimationis grassetur. *arg. L. Praetor 7. in princ. ff. de injur.* Ut proinde de occultis criminibus prohibita sit inquisitio *cit. cap. ff. de injur.* & propterea imprimis constare oporteat de delicto commissio saltem in genere, v. gr. quod reperiatur homo occisus, furtum factum vel rapina, nesciaturque à quo, & de isto Judex ante omnia informationem petet, curabitque in actis describi qualitatem delicti. *Marant. 6. p. princ. num. 17. & 18. ex publicâ famâ, quæ vicem sustinet accusatoris cit. cap. qualiter :* sed proveniente

non à malevolis & maledicis de quibus capit: de Accusat: qui plerunq̄ue etiam de bonis maledicere consueverunt, acutes linguas suas sicut serpentes, & venenum Aspidum sub labiis habentes, sed à viris providis & honestis qualis quilibet esse præsumitur, quamdiu malus non probatur *L. non omnes. ff. de re militari.* Ideoque licet Judici ab aliquibus clam porrigatur libellus infamationis, quo quis gravis alicuius criminis accusetur, non tamen ad inquisitionem procedi debet, nisi de eo quoque fama accusati læsa sit, ne inde nascantur injuriæ, undè jura nasci debent, Judicisque vilescat auctoritas *cap. inquisitionis & cit. cap. qualiter.*

4. Quod ad eò verum est, ut non sufficiat quoque ad inquisitionem specialem (ut infra n. 7. & 8. dicturi sumus:) instituendam, quod duo pluresvè etiam juramento affirment, aliquem crimē aliquod se videntibus commisisse, de quo non laboret aliquā infamiā, seu clamosa præceserit insinuatio *cit. Cap. inquisitionis. §. 3.*
quia

quia aliàs occulta res est, minimeque per publicam inquisitionem prodenda, sed requiritur, ut rumor de eo sparsus sit per maiorem partem viciniæ, collegii vel universitatis, alias reus recte adversus inquentem excipit. 1. de famâ delicti publica. *Gl. ad cap. 1. ver. fuerunt h. t.* 2. ob causam suspicionis quam proponere potest contra Judicem *L. unica C. si rector Provincia,* ut quod inimicitias contra ipsum foveat. 3. contra inquisitionis rescriptum, & eos, qui impetraverunt, ut quod subreptitiè & subdolè impetratum, quod iisdem & aliis criminibus denunciante irretiti. 4. contra testes quod sint inducti, quod dissentientes in circumstantiis loci ad instar eorum contra Susannam *Dan: 13.* quorum unus dixit sub prino alter sub schino; item quod discordent in tempore, dum unus dicit in Februario, alter in Martio, cuiusmodi testes, revera non esse idoneos, quos varietas temporis non admittit, patet ex *ff. ad L. Cornel. de fals.*

5. Verum præter jam dicta de infamiâ & honestate testium adhuc necesse est, eum, de quo inquisitio instituitur, subesse alteri,

alteri, ut superiori suo, quia si par in pa-
 rem imperium non habet per *L. nam magi-*
stratus. ff. de arbit. & ff. ad Trebell. L. ille à quo.
§. tempestivum, multo minus de maiori mi-
 nor inquiret, *L. Min: aut Magist: ff. de Min:*
 Neceffum præterea est, ut crimina, de qui-
 bus inquiritur, sint maiora, nempè quæ
 diffimulatione dimitti non possint, ut
 sunt adulterium notorium, concubinatus
 publicus, Simonia, homicidium. &c. *cap.*
inquisitionis de accus: cap. querelam de jurejur.
 Dico notorium, quia ut dictum est supra,
 unica proclamatio regulariter non suffi-
 cit, nam neq; primus actus ad condemna-
 tionem fortè sufficit: *arg: L. nemo C. de E-*
piscop: aud: undè superior unico rumore
 moveri non debet facilè, præfertim con-
 tra eos, quos bonitas nominis & famæ
 commendat & si facit præsumitur ex pas-
 sione & levitate procedere: adeoq; mi-
 nimum ad iteratos clamores advertet. *ar-*
gum: L. fidei commissa. §. si quis. ff. de legat: 3.
 quia duplex act^o videtur consuetudinem
 inducere per *L. nemo C. de Episc: aud:* & sæ-
 pius iterato clamore præsumptio illa ces-
 sat, & præsumitur quod perseverantia sit
 R in ma-

in malo, & ideò inquisitio conceditur arg. *L. quidquid. ff. de reg. jur.* DUBITATIO ex prædictis oritur, an Judices inquisitionis in Astrologos judicarios advertere possint? Respondeo affirmativè & patet ex constit. *Sixti V. Pauli V. §. 2. n. 23.* & novissimè ex *Bulla Urbani VIII.* Ratio quia ut benè *Sousa in aphor. inquis. lib. 1. C. 48 n. 15.* eorum modus pronuntiandi futura libera est Reipubl: valdè periculosus, multis superstitionibus & illusionibus Dæmonis expositus: neque accusantur licet protestentur se non affirmare certò, id enim videntur facere ad tegendas fraudes & statutas pœnas vitandas. Vide *Less: de jur. & justitia lib: 2. cap. 4. dub. 6. n. 42.*

6. Multum autem interest, an inquisitio fiat generaliter, an verò specialiter, aut certè modo quodam mixto partim ex generali, partim ex speciali: nam ad generalem inquisitionem instituendam, quando scilicet de personâ in genere quæritur & delicto in communi, ut cum superiores visitant loca sibi subdita, & inquirunt, num serventur statuta & leges, sufficit ipsum per se judicis officium, nullâ aliâ præcedente

dente famâ, nulliusq; partis antecedente instantia. Ut benè *Abb. cap: pernicioſa de offic. Ord: Mol. Tom. 4. de juſt. tr. 3. D. 47. ex communi DD.* Cuius ratio eſt, quia hæc eſt tacita voluntas Reip: quæ offenderetur niſi id fieret, & per illum inquirendi modum nulli fit injuria cum de nullo in particulari inquiretur, & de cætero fit utile medium, imò neceſſarium ad multa mala præſcindenda, & ne crimina publica impunita maneant: eademq; doctrina traditur. *cap. ſicut olim de accuſ: & cap. Romana de cenſuris in 6.* firmaturque praxi Eccleſiæ, nam Epifcopi excommunicationes ferunt in genere, contra eos, qui iniquè detinent alienum, niſi intra certum temp^o reſtituerint, idq; ex officio, etiamſi nulla prorsus præceſſerit nec perſonæ nec delicti infamia. **SED DICES** 1. per eiufmodi generalem inquisitionem iudici dari occaſionem nimium vexandi ſubditos, dum ipſe à nemine provocatus obligat alios ad accuſandam, vel denunciandum judicialiter. 2. Ex tali inquisitione sæpè occultos peccatores diffamari. 3. ſequi quod Prælatuſ ſubditum obligari poſſit ad panden-

dum crimen occultum tanquam ad actionem licitam, si enim ille, qui alterius crimen occultum probare potest, si velit delinquentem accusare potest, cur non & Prælatus eundem ad hoc præstandum obligare? VERUM contra est, quod mens Judicis in tali casu non sit inquirere, nisi de iis quæ aliàs publica sunt, sed Judici ignota quod patet ex *cap. qualiter & quando de accusat.* Ad secundum dico inconveniens illud per accidens sequi ad actionem superioris, qui id non intendit: potestque id ob magnam inquisitionis utilitatem permittere, quamvis & superior adhibere cautelam debeat, quantum fieri potest, ne occulta pandantur. Ad tertium negatur consequentia, quia licet ille subditos possit aliquando licitè accusare, vel denunciare, non tamen tenetur occultum crimen pandere, præterquam in duplici casu, teste *Less: num: 112.* in quibus Prælatus potest cogere etiam censuris subditos ad manifestandum peccata occulta aliorum: quorum 1. est, quando hoc necessarium foret ad emendationem subditi, quæ non speratur secutura, nisi operâ Prælati:

lati: quo tamen casu delictum superiori non ut Judici, sed ut Patri aperiendum esset, ut suâ prudentiâ & authoritate provideat de remedio. 2. quando delictum vergeret in grave damnum publicum, vel privatum alterius innocentis & pendens adhuc in futurum, ut v. gr. sunt crimen hæresis, læsæ majestatis, veneficium, quæ à Juristis vocantur crimina excepta. Ad-
 do 3. si quando fiat inquisitio non ad effectum puniendi, sed corrigendi, & pro salute animæ, ut dum Episcopus informationem petit de vita & moribus eligendi, & consecrandi ad sacros ordines: matrimonio jungendi, & ego scio justum impedimentum, aut notabile damnum inde aliis eventurum, possum ego tunc monere illos, quibus imminet periculum, imò teneor etiam non rogatus patefacere defectum, quantum satis est, si alia via commodior impediendi malum illud non occurrat, ut benè *Less: cap: 11. n. 19.* & colligitur ex *Panormitan. in cap. perniciosa. de offic. ord:* Atq; hæc de primo genere inquisitionis generalis.

7. Specialis inquisitio ea est, qua Ju-

dex & de persona & de crimine in specie
 inquirat. v. gr. de Petro, an homicidium,
 quod hodiè factum est, commiserit. Dif-
 fert à generali, quod hæc sit via ad specia-
 lem. L. 1. §. *qui questionem.* ff. de questionibus.
 Innoc: ad cap: *bonæ.* 23. num. 5. de elect. &
 quia in speciali de jure Canonico debent
 ei, contra quem instituenda est, edi capi-
 tula, de quibus inquirendum fuerit. *capit.*
eod: in 6. & quidem specialia, quæ omnes
 scilicet contineant, & singulas circumsta-
 tias delicti commissi, tali loco, anno, men-
 se, cum tali persona, adversus talem, &c.
juxta formam. L. libellorum. 3. ff. de accus; ut
 reus facultatem habeat tuendi se. *cap. qua-*
liter. 24. ver. debet igitur. hoc tit. (exceptis
 criminibus jure exceptis, in quibus summa-
 riè & de plano proceditur teste Marant
6. par. n. 36.) imò non solum dicta, sed eti-
 am nomina testium publicanda sunt, nec
 non exceptiones, explicationes legitimæ
 admittendæ. *cit. §. debet.* Ubi vide, quæ ra-
 tione Prælato procedendum in inquisitio-
 ne contra subditos, item quo pacto insti-
 tuti ea debeat contra ipsos Prælatos, si de-
 linquant: talis enim diffamatio in Prælato
 exi-

exigitur, ut diutiùs sine scandalo dissimulari nequeat, vel sine periculo tolerari. Insuper non nisi in gravibus delictis procedit, & quidem præmissâ citatione offensi & eorum, qui sanguinis conjunctionem proximiorum habent, quibus à jure permittitur prosequi suam suorumq; injuriam, ut declarent, an accusationem instituire velint: nam comparente accusatore de jure civili inquisitio desinit, utpote remedium juris extraordinarium. *L. in provinciâ. 3. ff. de novi oper. nunc* ita ut coram alio quoq; Judice accusatio institui possit, impediaturq; accusationem coram alio ceptam: in delictis ordinariis. **P R Æ T E R E A** interest, an per inquisitionem crimine probatum sit, an per accusationem, nam per accusationem prodito & probato crimine tenetur Judex pœnam à lege statutam infligere: eo verò patefacto per inquisitionem eam Judex pœnam modeveri potest, *cit. cap. inquisitionis. 21. in princ:* nisi crimen eiusmodi sit, quod delinquentem beneficio indignum reddat: quale est Simonia, & quod executionem ordinis impedit: nam in utroque hoc casu nullum

Judicis est arbitrium, sed huic fit depositio, & in in illo fit privatio. *cit. cap. inquisitionis.* Vide reliqua ad hoc genus inquisitionis spectantia. n. 3. 4. 5.

8. Ad inquisitionem mixtam, quando ea fit specialiter de crimine publico & notorio, pari modo per se sufficit ipsum Judicis officium; v. g. jacet in via publica homo interfectus ab aliquo: vel notorie constat domum alicuius igne exustam esse vel direptam, licet Judici etiam nulla præcedente infamia inquisitionem facere de authore in communi quis commiserit, non examinando de aliquo in particulari, quia ut bene *Barth. Clarus & alij*, evidentia patrati criminis non indiget accusatore. *cap. evidentia. de accus. can. manifesta. 2. q. 1.* Vnde quando fama dicitur debere præcedere inquisitionem solum est, quando Judex inquit specialiter contra certam personam, ut habetur *cit. capit. qualiter & quando 2. de accus.* non autem, quando per generalem aut specialem ex parte delicti: ut præterea constat ex rationibus supra n. 6. allatis, quæ ad hanc conclusionem firmandam non minus deserviunt. **SI DIC-**

CAS. huiusmodi inquisitionem mixtam esse inutilem cum rogatus non teneatur occultum delinquentem prodere, personam verò in communi delictum commississe. Respondetur eam inquisitionem adhuc deservire, ut si fortè reus jam infamatus fuerit, ignaro rei huius iudici manifestetur. AT traduci dices hac inquisitione simplices, dum putant se obligari ad detegendum occultum criminis auctorem, eò quod iudex absolute inquirat, ut manifestetur reus? Respondet *Navarr:* regulariter subditos non esse ita ignaros obligationis suæ: & debere Prælatum, quos novit minus prudentes instruere, ne pandant occulta (nisi in casibus supra in sinuatis n. 6.) id quod facili negotio Prælatus præstare potest, absq; eò, quod populo suspicionem ingerat favoris erga criminosos, legendo illis formulam inquisitionis aut interrogando solùm, an sciant rumorem esse, vel famam contra aliquem in particulari tanquam auctorem istius delicti.

9. Ex quibus facile colligitur, quid dicendum de inquisitione mixta speciali

R 5

quoad

quoad personam, & generali quoad delictum ignotum, utpotè jam generatim de scelere diffamatam v. gr. quod sit vitæ scandalosæ, improbæ, &c. ut enim persona huiusmodi à Reo distincta in testem vocari, & à iudice juridicè interrogari valeat requiritur communi jure ipsius personæ publica infamia, ut supra dictum n. 3. 4. 5. 7. Nisi in casu aliquo adsit notorium juris, aut facti, de crimine à tali persona perpetrato, id enim plus est quàm infamia, & evidentia facti locum supplet accusatoris *Can: manifesta. 2. q. 4. cap. evidentia de accus:* undè si præcedente infamia licet jure inquirere, licebit etiam cùm res est notoria, ut cùm Reus confessus est crimen occultum in iudicio etiam coram paucis & ex occasione ut coram suo iudice, & notario juxta *cap: 1. de accus: in 6.* id enim vocant *notorium juris* secus si confessio facta sit extra iudicium, nisi ex ea orta sit infamia, juxta *Navar: in rub. de jud: n. 66.* tametsi contrarium in praxi servari notat *Less: lib: 2. cap: 29. dub: 15. n. 124. & dub: 17. num: 157.* Eademq; ratio est, si iudici per inquisitionem generalem præcedenti innotuit

notuit auctor, ut contra Sotum cum Navar: docet *Lessius sup. dub. 15. num: 24.* esto fortè testis revelando peccaverit, occasione cujus.

10. Dubitatio moveri potest, an iudice in prædicto casu generaliter inquirente de crimine quod notum est, Reus teneatur seipsum prodere, si iudex inquirendo generaliter inter alios Reum interroget quis delictum commiserit? Ratio dubitandi est, tum quia iudex in hoc casu iure generaliter interrogat, tum quia in *Can: quidam maligni 5. q. 1.* cum quidam nocturno silentio libellum infamatorium contra Notarium Pontificis divulgasset jubet Gregorius Pontif: ut se prodat, & crimen objectum probet publicè accusando, alioqui si id non præstet, abstineat à perceptione Eucharistiæ, sin minus, sit excommunicat^o. Respondeo negativè, quia etiam si verum sit iudicem licitè instituere posse inquisitionem generalem, juxta dicta supra *numer: 6.* non tamen jus habet ipsum Reum in particulari interrogandi, sed ad hoc oportet, ut præcedat vel plena, vel semiplena probatio, fama, aut indicia.

contra Reum: non ergo Reus in hoc casu tenebitur seipsum prodere, sicut nec socius criminis detegere tenetur auctorem criminis, quia detegeret cum detrimento, & manifesto sui ipsius periculo, quatenus semel detectus jure dein interrogaretur Reus de socio & criminis adiutore, & ita teneretur criminis prodere socium.

II. Sed quid si Titius qui nec auctor, nec socius criminis fuit, noverit tamen vel solus, vel cum aliis duobus auctorem criminis, an in tali inquisitione generali tenetur auctorem criminis detegere? Rationes pro affirmativa sententia hæ sunt: 1. quia si in hoc casu præcessisset accusatio contra reum, Titius ut testis teneretur eum detegere. 2. Quia si Titius non teneretur reum detegere ad nihil conducet inquisitio generalis. 3. Quia Judex jus habet interrogandi, ut jam dictum, ergo Titius tenetur veritatem dicere, ob quas rationes aliqui tenent Titium obligari ad detegendum Reum, quia Titius in casu posito posset saltem crimen denunciare. Alij verò respondent, quod si Titius solus noverit,

verit, cum non teneri, secus verò, si cum ipso alius, vel alii duo noverint, rationem assignant, quia si unâ cum aliis novit, jure posset malefactorem accusare, at in casu quo jure posset accusare, tenetur veritatem dicere, si à Judice jure interrogetur, at si sol^o noverit cum non posset hunc accusare, neque tenetur interrogatus, ut testis veritatem occultam detegere. Sed contra, quia non est major ratio cur teneatur Titius, quando cum aliis ipse Reum noverit, quam quando solus ipse novit: quia sicut quando duo vel tres sunt testes cōtra aliquem plenam faciunt probationem, & tribuunt jus interrogandi reum etiam per torturam, sic etiam unus testis omni exceptione major facit semiplenam probationem, & tribuit jus Judici interrogandi Reum. Deindè cur non teneretur Reum detegere, quando solus ipsum novit, siquidem in eo casu posset saltem per denunciationem crimen ad judicem deferre, ut ipse Judex ex officio postea specialiter contra reum denunciatum inquirat? **Q**UARE aliis videtur in prædicta inquisitione generali Titium
 non

non teneri, sive solus ipse noverit, sive cum aliis, quia tres vel quatuor testes non faciunt famam publicam contra Reum: evidentiā autem criminis etiam notorii non supplet locum accusatoris, quando non etiam Reus est notorius ac per consequens Judici jus non tribuitur inquirendi contra Reum in particulari qui occultus est: & probant ultra doctrinam suam, quia si casu Judex interrogasset in specie Titium de Cajo an illud crimen commiserit, Titius non posset jure Cajum detegere, ergo etiam si Judex generaliter inquirat, quis crimen commiserit, Titius non tenetur Reum detegere: ita secunda sententia. **S E D** profectō nobis probabilius videtur, Titium obligari ad detegendum reum, sive ipse solus ipsum noverit, sive cum alio, aut aliis ob rationes supra allatas pro affirmativa sententia, & reus sibi imputet, siquidem delictum notorium perpetravit vidente uno aut pluribus.

12. **S E D** licet Judex ex sola criminis evidentiā procedere posset ad inquisitionem generalem, quando tamen inquisitione

tio est specialis contra certam personam tendens ad punitionem, jure positivo exigitur, ut præcedat publica infamia, ut supra diximus. *n. 2. & seq.* & communiter docent Canonistæ in *cap. qualiter. & quando cap. inquisitionis de accus.* & confirmatur exemplo villici Evangelici *Luc 16.* qui prius diffamatus est, antequam audiret à Domino redde rationem villicationis tuæ. Ratio, quia quousq; possidet aliquis bonum nomen, non potest eo sine causa spoliari. Atqui spoliaretur aliquo modo bono nomine is, de quo specialiter Judex inquireret infamiâ non præcedente, ergo. **OPPONI** doctrinæ huic posset praxis secularium qui ex sola subindè suspitione, aut simplici delatione alicuius specialem inquisitionem instituunt: sed ut videre est apud *Less. cap. 29. dub. 15.* id obtinet solum in criminibus exceptis, aut bono publico valdè noxiis juxta dicta *n. 6. ver. addo tertium. & num: 9. v. cum reus confessus est crimen occultum in judicio,* aut certè quando inquisitio fit ad avertendum malum, ut quando inquiritur ad contrahendum matrimonium; aut quando auctor est talis conditio-

ditio-

ditionis, ut nisi sine prævia infamia auctor inquiratur, facile possit malum serpere: in specie I C. casum ponit, in casu inquisitionis contra servos, in morte Domini qui reperitur occisus, & ignoratur auctor *L. 1. ff. ad S. C. Syllan:* & quando contra nautas navis submersæ, *L. quoties C. naufragis.* quia de his est suspicio. De crimine læsæ Majestatis textus est clarus in *Extravagant: Friderici Imperatoris ad reprimendum.* qui habetur post librum Feud.

13. Cæterum suppositâ criminis notiâ variis modis aperitur via Judici ad inquisitionem specialem cōtra certam personam, teste *Less: dub. 16. & alijs.* 1. cū auctor est notorius; dicitur autem notorius, si probetur saltem per duos testes ex *Gl: in Can. Omnipotens 1. q. 1.* 2. si sint judicia judicialiter probata. Hæc enim sunt pro infamia, cū pariant aliquam juris notoreitatem ex *Navar: hic. n. 78.* 3. quando est semiplena probatio, ut cū crimen est notorium, & de auctore testatur unus omni exceptione major: ex *Less: num: 146.* 4. si officialis, aut alius denuntiet judicialiter, id est, in judicio, significando testes
vel

vel indicia, non autem, si ut privato fiat denuntiatio, auctore incerto, vel nomine accusatoris suppresso. *Clarus libr. 5. q. 7. & 5.* Ut si reus vel testis incidenter quid confessus sit in iudicio. *ex eod. q. 19.*

ADVERTAT autem Judex convictum de uno crimine non posse interrogari de aliis, de quibus nulla præcessit infamia *L. ult. C. de accus.* nisi fortè connexionem habeant cum principali, quo sensu accipienda *Lex qui ultimo 29. ff. de pæn.* Ratio, quia ad occulta interroganda adhuc non est strata via eo casu Judici, & Reus in una, adhuc possit bonum nomen retinere in alia materia. Consuetudo, quam *Clarus in L. 1. ff. de question.* in contrarium allegat, procedit solùm in criminibus exceptis & connexis v. gr. sodomiâ, adulterio.

14. An satis sit, ut indicia præcedant ad hoc, ut Judex per inquisitionem procedere possit contra certam personam nullâ aliâ infamiâ præcedente? Et videtur quod sic, quia sicut infamia supplet vices accusatoris, ita indicia sustinere videntur vices infamiæ. SUPPONO quatuor gradus indiciorum assignari, Alia enim dici solent

solent *remota*, alia *propinqua*, alia *proxima*, seu plena & gravia, quæ vocantur indicia legitima & juridica. Alia deniq; *gravissima*, seu *indubitatissima*. Primi generis sunt, quæ aliàs dicuntur *levia*, eo quod communiter contingat iis abesse veritatem, licet faciant probabilem aliquam suspicionem, ut in homicidio, quod aliquis alia homicidia commiserit. Secundi generis sunt, quæ faciunt præsumptionem aliquam, id est, valdè probabilem suspicionem, ut si reus erat ex causa gravi inimicus occisi, & ei mortem minatus sit, & exequi minas soleat, ut infra *num: 16*. Tertii generis, quæ & gravia dicuntur, illa sunt, quibus communiter contingit adesse veritatem, & hæc dicuntur *semiplena*, quia *semiplenè* probant: ut 1. si immediatè post crimen patratum fugerit, & accedat communis suspicio, ut infra *nummer: 16*. 2. si socii de nulla malevolentia suspecti deponant cum juramento ipsum esse criminis socium. 3. Si sit confessio Rei spontanea extra iudicium probata per duos testes. 4. Confessio ante facta apud Judicem incompetentem. 5. denique

que quando Judex prudens censet specta-
tis omnibus circumstantiis indicium ge-
nerare vehementem suspicionem. Nam
in his multum defertur prudentiæ Judi-
cis, cuius est qualitatem personæ & crimi-
nis cum indiciorum concursu ponderare.
Quarti generis sunt, quæ indubitatum &
violentissimam faciunt præsumptionem,
& quasi certitudinem; de quibus Azo *To.*
3. l. 13. cap. 18. §. 22.

Respondeo nunc ad quæsitum, & **D I C O**
Indicia levia sufficere quidem ad hoc, ut
Judex inquireat contra aliquem assumen-
do informationes, & testes contra Re-
um, non tamen sufficere ad citandum ali-
quem absentem, interrogandum, exami-
nandum, & torquendum reum, sed præ-
terea requiruntur etiam alia indicia, gra-
via seu legitima, de quibus supra *num: 13.*
& ratio est, quia indicia legitima & juridi-
ca suppleant infamiam, & semiplenam fa-
ciunt probationem: non item levia indi-
cia, qualia sunt, fama, suspicio, testimoni-
um unius, confessio rei extra iudicium &c.
Vnde **I N F E R I M U S I.** dictum socii cri-
minis præcisè non est sufficiens iudicium
ad in-

ad inquirendum contra socium, quia socius criminis non est fide dignus, ut ait Decius *in consil. 189.* sed solum ad accipiendas informationes contra socium, ut docet Clarus hic *q. 21. n. 5.* Nam ad sic inquirendum sufficit qualecunq; indicium. 2. neq; reum criminis & delictum confessum in confcios criminis interrogari posse, ut clarè habetur *L. ult. C. de accus. cap. Monasterium de confessis.* NISI in certis casibus, quo sensu explicanda est Lex *qui ultimo. 29. de pœn.* & aliæ plures contrarium innuentes. CASUS I. est in latronibus, qui in publicis viis insidiantur. *L. provinciarum C. de ferijs.* item in proditoribus. *L. fin. C. ad L. Iuliam Majestatis.* 2. est in Custode carceris corrupto. *L. Divus Adrianus. ff. de custodia reorum.* & deniq; unus est casus, in quo omnes conveniunt Reum interrogari posse super mandante, quando scilicet constat reum commisisse crimen ex mandato alterius, nempe quia est servus, famulus, subditus, & quando apparet, quia nihil ad eum pertinebat, sed ad alterius instantiam, item quodocunq; crimen contra communitatem directè tendit,

dit, aut quando in futurum imminet, aut pendet contra innocentem.

15. **D**IFFICULTAS non est levis, ex quibus iudiciis Judex ad ipsam torturam procedere possit. Est autem tortura inducta in subsidium probationis, ut Reus veritatem confitendo suppleat, quod ad plenam probationem requiritur teste *Covar: pract: q. 23.* ut proinde adhibenda non sit, nisi cum veritas aliter erui non potest. *L. 10. L. edictum. 8. L. Divus Pius. 9. ff. de quest.* peccant ergo, qui vel confessos in jure, vel legitimis probationibus convictos torquent, nisi forte perduellionis, aut gravioris criminis convicti, publicæ securitatis causa in conscios & mandatores interrogentur. Aliàs quid conferre tortura ulterius possit, non video. Vide *L. qui sententiam. 16. C. de pœn: L. prius. 17. ff. de SC: Syllan: Clar: hic q. 64 n. 5. Covar: sup. q. 23. n. 5.* Cæterum adhibenda non est quæstio per tormenta, nisi quando agitur de pœna mortis, aut mutilationis, quia nondum convicto, maior pœna imponenda non est, quàm illa, ad quam est condemnatus. **S**ED an iis assentiri possimus simpliciter, qui

qui existimant unum etiam indicium sufficere ad expedienda tormenta? Non, cum videamus leges plurali numero requirere indicia & argumenta præcedentia *L. 1. §. 1. L. unius 18. §. 1. & 2. L. ult. ff. de quest.* Et certè si testis unus surgat, non est ad indicium eius, Reus torquendus. *L. Maritus 20. ff. eodem.* Imò sunt, qui negant posse Reum premi, etiamsi testis omni exceptione major compareat. *Syn. in L. ult. C. de quest. Boer. Decisio: 163. n. 3.* Vetat enim Constantinus unum audiri, etiamsi præclaræ Curix honore præfulgeat. *L. Jusjurandi 9. §. 1. C. de testibus.* Similiter sanguis è vulnere aut naribus cæsi erumpens præsentem eo, qui suspectus est, non est legitima cædis probatio, nullâ enim certâ ratione nititur. Undè satiùs est nocentem dimittere, quàm innocentem condemnare. *L. 5. ff. de pæn. tantundem, imò aliquanto minùs tribuendum probationi fagarum per aquam frigidam. Bod. 4. de Magia Dæmon. nec magis ea crimen probare potest, quàm aqua fervens, vomeres igniti, ferrum candens, duellum, innocentiam. cap. 1. & ultim. de Purgat. Et licet*

licet morituri maximè vera loqui credan-
 tur; sola tamen assertio moribundi se ab
 aliquo vulneratum, aut veneno petitem
 asserentis, non sufficit ad torquendum
 eum, qui insimulatur. *arg. L. rationes 6. §.*
eiusdem C. de probat. sicuti nec contra cædis
 suspectum excusat, qui aliis argumentis
 convinci potest, quamvis operetur ut su-
 spectus tam facilè torqueri non debeat.

Alciat. reg. 3. præsumpt. 44. n. 2. & 3.

16. De fuga reorum non uno modo
 statuendum est. Si enim fugiat statim pa-
 trato crimine, præveniendò informatio-
 nes de se assumptas, fuga delinquentis fa-
 cit indicium sufficiens contra eum, quia
 arguit conscientiam delicti commissi. Quod
 si quis fugiat tunc primò, dum advertit de
 se informationes capi, vel dum citatur,
 talis fuga non est sufficiens ad torturam,
 ut docet ex comm. Clarus *hic n. 25.* quia
 habet causam timendi, cum se citari vi-
 det, etiamsi innocens sit: idemq; est, si
 post fugam citatus iterum compareat,
 tollit à se omnem suspicionem. Secus est
 teste *Clar. q. 21. n. 18.* si fuga non habeat ra-
 tionem indicii, sed criminis, puta, quan-
 do mi-

do miles in bello desertis signis fugam cap-
 pit, tunc enim simpliciter condemnari
 potest, quia probatâ fugâ probatur cri-
 men, idemq; est quando fuga tale crimen
 continet, ut ad eius probationem sola sus-
 picio sufficiat, quale est in Tutoribus per
L. Impub. de susp. Tut. Quod si crimen tale sit,
 ut ad eius probationē suspensiones non sus-
 ficiant, probabilius est non facere proba-
 tionem plenam, sed semiplenam tantum,
 & esse indicium sufficiens tantum ad tor-
 turam, non verò ad condemnationem.
 AN inimicitia vigens inter offensum, &
 eum, qui est de delicto suspectus, sit indi-
 cium sufficiens contra suspectum? DICO
 si orta sit ex causa levi, nullum facit indi-
 cium, si verò ex causa gravi & capitali,
 tunc non solum est indicium sufficiens
 ad inquirendum, id est, ad testes & infor-
 mationes accipiendas, sed etiam ad ca-
 pturam, citationem, non tamen ad tor-
 turam, ut docet Clarus *ex comm. sent. q. cit.*
num: 29. quamvis dicat aliquos propter
 solam inimicitiam capitalem suspectos
 torqueri solitos fuisse,

Sed quid de mendacio delinquentis,
 cum

cum interrogatur à Judice, titubatione, trepidatione aut turbatione? Respondeo solam variationem & incōstantiam in respondendo ad interrogata non sufficere ad torturam ex probabiliore DD. sententia. Idemq; esse de titubatiōe, turbatione, aut cordis trepidatione tenet *Clar. supra n. 39.* quia multi adeò sunt natura timidi, ut statim ad præsentiā Judicis turbari soleant: & nesciant quid dicant, cū tamen sint innocentes. Num res furto sublata & reperta penes aliquem, sint indicium sufficiens ad torturam, nisi doceat à quo acceperit? Sic est teste *Clar. ex comm. sup. cit. num. 41.* Intellige tamen, quando is, apud quem res furtiva deprehenditur, non est bonæ conditionis aut famæ. Item non procedit, si res furtiva reperiatur apud aliquem, qui huiusmodi res mobiles solitus esset emere & vendere. ita *Clar.*

17. Præcipuum, quod in hac materia attendi solet, est ordo procedendi circa torturam reorum, hoc ergo ne prætereamus, A S S E R I M U S incumbere Judici i. ut constet de delicto, priusquam Reum torturæ subiiciat. 2. an delictum tale sit,

S

pro

pro quo reus jure torquendus sit. Nam non est ad torturam procedendum, nisi in criminibus, quibus poena capitalis ex jure debetur. 3. Judex advertat, an delictum aliter, quàm per torturam probari possit. Non enim regulariter ad torturam devenitur, nisi quando aliæ probationes deficiunt; & ideò faciliùs Judex potest procedere ad torturam in delictis clam commissis, quàm in his, quæ palàm commissa sunt. quia illa priora difficiliùs probari possunt, ut est maleficium, sodomia, adulterium &c. Item aliquando Judices torturam adhibent, delicto jam plenè probato etiam per testes de visu, non quidem ut amplius de delicto constet, sed solùm ut reus delictum fateatur, de quo convincitur, ne per appellationem sententia contra eum pronuntiata suspendatur. Id quod licet non sit ex jure, communiter tamen esse receptum asserit Clar. q. 64. num. 6. & probatur ex *L. edictum ff. de quest. 4.* observet Judex non solùm requiri indicia sufficientia ad torturam, sed etiam opus esse, ut illa indicia sint legitimè probata, juxta dicta num: 13. Deniq; dispiciat per-
sonas

sonas, quæ jure torqueri non possunt: quales censentur minores annis 14. Senes in decrepita ætate constituti, Mulieres prægnantes vel lactantes, quæ id habent privilegio debilitatis, Viri illustres, Doctores eorumq; liberi, vel in dignitate constituti, Duces militum, Nobiles, Decuriones Civitatum, nisi consuetudo aliud ferat: Clerici, nisi infames, quorum ideò in tormentis confessio est irrita, etsi eam postridiè ratificent. Excipe crimen læsæ Majestatis, hæreseos vel prodicionis Civitatis, ob quæ torqueri possunt si, qui aliundè, quam ratione debilitatis eximuntur, ut ex variis testib⁹ probat *Lesß. cap. 29. dub: 17.* REUS tamen torturæ subiectus, si nihil fateatur, dicitur tunc purgasse indicia contra se existentia. Item si in tormentis delictum fateatur, non potest ex eo condemnari, nisi eam confessionem extra tormenta, & metum tormentorum ratam habeat post tempus aliquod elapsum, nempe diem unum, aut saltem post aliquot diei horas, iisque ratificatis Judex debet ei constituere terminum brevem v. g. duorum aut trium dierum

ad allegandas omnes suas defensiones. Quod si delicta in tormentis confessa postea revocet, licet iterum torqueri possit, non tamen torquendus est in infinitum, quamvis ad tertiam usque torturam torqueri possit, in qua si confiteatur, & postea neget, non videtur condemnandus teste Claro *q. 21. num: 25.* Idemque est, si semel tortus sufficienter fuisset, ita ut prima illa tortura censeretur tribus æquivalens, non posset amplius torqueri, nisi nova iterum indicia superveniant. Clar: *q. 64.* quia per torturam toleratam priora indicia infirmata sunt, per *L. unius. ff. de quest.*

TITULUS II.

DE SECUNDO MODO PROCEDENDI in Iudicio criminali per accusationem.

CASUS.

Sophocles, Tragediarum Scriptor excellentissimus, cum propter nimium studium, rem familiarem negligere videretur; a filiis in iudicium

voca-